George UNGUREANU

Păţania lui Somnorilă

George UNGUREANU

Pățania lui Somnorilă

Editura **Mușatinii**
Anul 60 al Arderii Cărților Românilor

Consiliul Judeţean Suceava
Preşedinte: ***Gheorghe FLUTUR***
Vicepreşedinţi: ***Vasile ILIE, Daniel CADARIU***

Centrul Cultural „Bucovina“
Secţia pentru Conservarea
şi Promovarea Culturii Tradiţionale Suceava

Editura Muşatinii
Suceava, str. Tipografiei nr. 1,
Tel. 523640, 0745 587741 (I.D.)
Director general:
Gheorghe DAVID

Redactori de carte:
Ion DRĂGUŞANUL
Horaţiu STAMATIN

Coperta:
Dimitrie LOGHIN

Ilustraţii:
Radu BERCEA

Foto:
Tiberiu COSOVAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

tipar: **Grup Muşatinii**
tipografie · editură · producție publicitară
SUCEAVA, tel.: 0230 523640

O carte pentru copii sau o istorie ieroglifică?

Condamnat, în primăvara anului 1959, de cinci ori la moarte și de treizeci de ori la închisoare între 10 și 25 de ani, câmpulungeanul George Ungureanu, înzestrat mărturisitor al încrâncenării vremurilor, împlinește astăzi, 12 aprilie 2012, o sută de ani de viață.

Fusese arestat, pentru că nu se lăsase recrutat în securitate, în 5 august 1948, la Valea Mare, în Covasna, dar a izbutit să evadeze, ascunzându-se, mai întâi, în gospodăria lui Nicolae Boriceanu, din Bărcan – un sat de lângă Întorsura Buzăului, apoi, vreme de aproape șase ani, la Câmpulung Moldovenesc, într-o tainiță, pregătită în casa părintească de către fratele său, Petru Ungureanu.

În septembrie 1955, s-a predat procuraturii din Câmpulung, dar a fost eliberat.

În 24 ianuarie 1958, securiștii câmpulungeni l-au ridicat pe George Ungureanu, iar din ziua următoare bietul om a început cel mai cumplit dans cu moartea.

L-au torturat 75 de securiști suceveni, conduși de Moritz Feller și de Toader Benea.

Ancheta-tortură a durat mai bine de un an, apoi s-a ținut procesul, la Botoșani.

Acuzat, de către Tribunalul Militar al Regiunii a II-a București, de apartenență activă la „banda lui Vasile Blanar" (inexistenta bandă a poetului Cezar Flamură), formată, cică, din 35 de oameni, câmpulungeni și bucureșteni, George Ungureanu a fost condamnat la moarte de cinci ori, ca și Cezar Flamură, licențiatul Cristofor Dancu, teologul Alexandru Ionescu și tipograful Roman Uriciuc.

În vagonul-dubă, cu care condamnații la moarte au fost duși, de la Botoșani, la Jilava, au mai fost îmbrânciți, din Bacău, preotul Ioan Huștiu, învățătorul Ioan Corniță, inginerul Gheorghe Baron și Ion Georgescu.

„Ați fost aduși aici să vă împușcăm. Dar nu vă omorâm așa, prin împușcare, avem alte metode și veți muri pe rând, cu încetișorul!", i-a avertizat colonelul Gheorghiu, comandantul închisorii din Jilava, iar locotenentul Ștefan, supranumit „Călăul", s-a străduit să pună în practică amenințarea.

Condamnările la moarte au fost schimbate, după un an și mai bine, în condamnare la muncă silnică pe viață, datorită intervenției lui Manole Bodnăraș, fratele lui Emil Bodnăraș, fost coleg de liceu câmpulungean al lui Cezar Flamură, iar deținuții au fost transferați la Aiud, acolo unde George Ungureanu i-a avut colegi de celulă pe universitarul Alexandru Mironescu, colonelul Păsărică, contabilul Mocani, avocatul Gheorghe Ștefănescu, pe oltenii Bureța, Dumitru Mitran și Cristea, iar peste vreo trei ani, și pe Prințul Ghica, și pe fostul ministru Georgescu, și el profesor universitar.

Acolo, în calvarul condamnaților la moarte (401 zile și nopți) și în cel al condamnaților la muncă silnică pe viață, s-a zămislit poemul alegoric „Pățania lui Somnorilă", care poate fi interpretat și ca o fabulă, deci ca o spumoasă cărticică pentru copii, dar și ca o „istorie ieroglifică", ceea ce, în fond, și este.

Publicarea acestui poem alegoric și lansarea lui exact în ziua în care George Ungureanu, omul cu cinci condamnări la moarte, își sărbătorește centenarul probează adevărul prorocirii regretatului Ilie Ilisei, alt martir și mărturisitor câmpulungean, care, în vara anului 1952, a fost, tot din postura de deținut politic, martorul arderii cărților românilor în curtea interioară a închisorii din Suceava:

„Împotriva cărților nimeni nu poate izbândi. Chiar dacă le-ar arde până la ultima filă, rămânem noi – pagini vii ale fiecărei cărți, noi, cei care vom supraviețui blestemăților pentru că ne este sortit să participăm la întoarcerea acasă a cuvintelor. De-abia într-un mileniu de normalitate, când cărțile neamului, arse în curțile interioare ale închisorilor, se vor fi reîntrupat din memoria noastră, de-abia atunci vom fi liberi să și murim”[1].

George Ungureanu, omul cu cinci condamnări la moarte, va trăi, vreme de măcar încă vreo cinci vieți, prin cărțile „Comoara din Groapa Cocoșului” (1995), „Camera zero” (1998 și 2009), „Nopți de pomină” (2009), „Prin labirintul vieții” (2010), „Răsare soarele pe grind” (2011) și „Pățania lui Somnorilă” (2012), dar și prin textele publicate în „Graiul românesc” (Oradea, 1934), „Glasul muntelui” (Câmpulung Moldovenesc, 1934), „Ținuturi secuizate” (Miercurea Ciuc, 1939), „Buciumul” (Câmpulung Moldovenesc, 1990), „Magazin Extra” (București, 1995), „Florile Dalbe” (1996), „Monitorul de Iași” (1998), „Demiurg” (Câmpulung Moldovenesc, 1998), „Țara Fagilor” (Suceava, 1998), „Candela Moldovei” (Iași, 1998), „Convorbiri literare” (Iași, 1994), „Ziarul Cercetașilor” (1999), „Candela Sucevei”, „Memoria” (București, 2000), „Glasuri” (Câmpulung Moldovenesc, 2000), „Evenimentul” și „Luceafărul”,

[1] Ilie ILISEI, Ioan D. POPESCU, *Dosarele suferinței*, Ed. Mușatinii – Bucovina Viitoare, Suceava, 1999, p. 19

ambele din București.

George Ungureanu, ctitor de memorie, de cărți și de biserici și troițe (pictura bisericii din Plevișteanca, comuna Grădini, județul Romanați, mănăstirea Poiana Sihăstriei din Câmpulung Moldovenesc, troița de pe Șandru, în Câmpulung, troița de la mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul din comuna Valea Mare, județul Covasna), a înțeles, dintotdeauna, că doar „credința este cel mai mare dar al vieții. Cu credință și răbdare, se poate trece peste orice obstacol, să scapi de orice capcană", așa că a biruit secolul:

„Omului i se dă, la naștere, un înger păzitor; dacă nu se desparte de el, va fi purtat pe calea liniștii, a binelui. Eu îi mulțumesc lui Dumnezeu că m-a avut în grija Sa și, în momentele cruciale, m-a apărat de pericole, dăruindu-mi sănătate și ani mulți de viață".

Onorat cu „Certificatul de Martir al Spiritualității Românești din Bucovina" și cu „Trofeul Bucovinei", operă a artistului plastic Cezar Popescu, în vara anului 2009, când domnii Gheorghe Flutur și Vasile Ilie, președintele și, respectiv, vicepreședintele Consiliului Județean Suceava, demarau singura comemorare anuală din țară a incalificabilei crime, din vara anului 1952, împotriva spiritualității românești („În curtea interioară a închisorii din Suceava se ard cărțile. Un rug înfiorător fumegă de zile întregi, mereu alimentat cu maldăre de cărți, cărți smulse de prin casele și de prin sufletele românilor. Dispar în lacome flăcări cărți rare, cărți de rugăciune străvechi, iscusit caligrafiate de înțelepții călugări ai mănăstirilor de odinioară. Dispar cărțile în cenuși stranii de parcă s-ar incinera identitatea neamului, de parcă noi am fi izgoniți definitiv din viitor"[2]), George Ungureanu, deci, și-a marcat cei mai recenți

[2] Ilie ILISEI, Ioan D. POPESCU, *Dosarele suferinței*, Ed. Mușatinii – Bucovina Viitoare, Suceava, 1999, p. 18

trei ani de viață cu câte o carte, toate publicate de instituțiile de cultură ale Consiliului Județean Suceava, în cadrul manifestărilor „Comemorarea Arderii Cărților Românilor", dar cea mai dragă pare să-i fie, datorită rolului ei de speranță, de mângâiere, de tămăduitor de suflet și minte în cumpliții ani ai calvarului detenției, cartea aceasta, care vorbește, de fapt, de istoria recentă a românilor.

George Ungureanu a zămislit „Pățania lui Somnorilă" și în temnița condamnaților la moarte, și în cea a muncii silnice, la rugămintea cărturarilor români cu care împărțea dezumanizanta nedreptate și care își apărau sufletul și mintea prin creație încredințată memoriei, poznașele versuri ale câmpulungeanului, de o încântătoare oralitate, având, atunci, un rol mai mare decât și-ar putea el închipui pentru acele minți luminate și care, fără nici o îndoială, au văzut în motanul „slab, urât, o pieritură, / numai dinți și osatură", care „a nimerit / la un gospodar de soi", fiind primit în gospodărie, bolșevismul, din calea căruia avea să fugă, îngrozit, întreg „poporul șoricesc", pentru a se piti, la moară, sub pâcla unei relative siguranțe. Desigur că, în cele din urmă, „poporul șoricesc" avea să se revolte și, după capturarea și omorârea tiranului, avea să revină trufaș în gospodărie (România), reinstaurarea democrației șoricești făcându-se sub tutela eroilor revoluționari, „cu Netot, cu Burtă Plină / și bătrânul Ronțăilă, / nepotul lui Sărsăilă" în fruntea bucatelor, taman ca în România zilelor noastre, dar continuarea poveștii, incredibil anticipată de George Ungureanu încă de la începuturile calvarului, putea fi descifrată atunci, adică prin anii 1959-1964, doar de pe o frunză de brustur, „una-ntinsă pe pământ / ca o piatră de mormânt, / toată găurită, scrisă / în limba paraclacisă".

Poemul alegoric „Pățania lui Somnorilă" place la o primă lectură și îngândurează după aceea.

Pentru o primă lectură, noi am pregătit și o scenografie pe

potrivă, reprezentată de desenele altui Martir al Spiritualității Românești din Bucovina, humoreanul Radu Bercea, humoreanul cu rădăcini în vatra natală a personajului plenar al spiritualității bucovinene, Mircea Streinul, adică în Cuciurul Mare.

Pentru îngândurările fertile și necesare de după, deschideți fereastra și doar priviți în contemporaneitatea generațiilor care suntem (**I. D.**).

Partea I

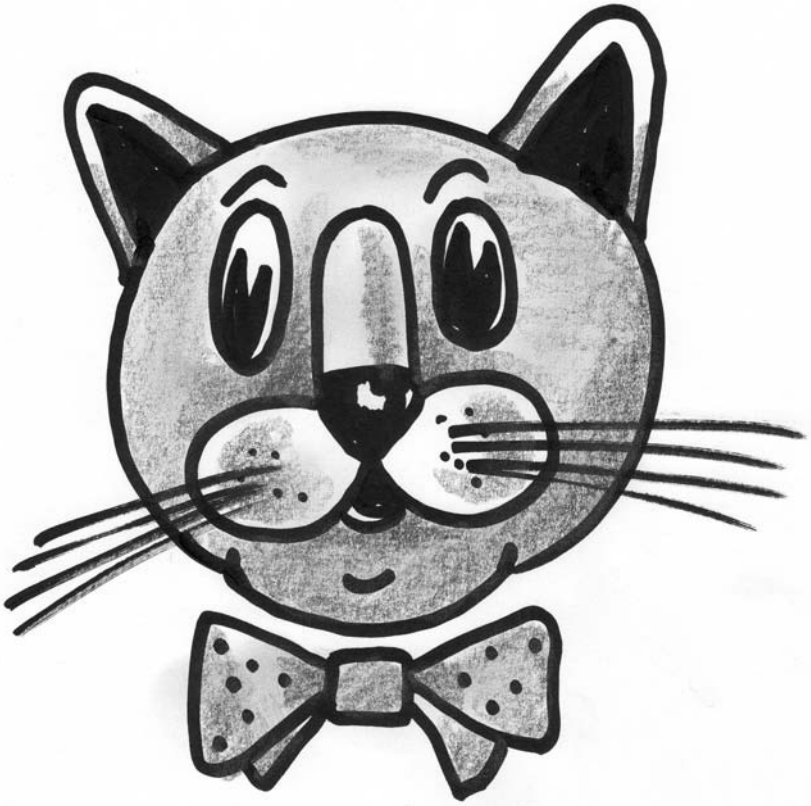

S-a-ntâmplat cândva, odată,
o minune adevărată;
minune, mare minune,
cum nici nu se poate spune;
așa minune nu-ntâlnești
decât prin vise și povești:

Demult, undeva, în țară,
zi și noapte, iarnă, vară,
un motănaș al nimănui
umbla hai-hui, de capul lui;
slab, urât, o pieritură,
numai dinți și osatură.

Coada-i atârna nuia,
fără pic de păr pe ea;
pielea: aspră, afumată,
ne-ngrijită, nespălată,
mai păstra din loc în loc
câte-un petic, câte-un smoc.

Somnoros, leneș ca el,
nu era altul la fel,
să-ți tai poala și să fugi
când dai ochii cu-așa slugi.

Oamenii, când îl vedeau,
nici în curte nu-l primeau,
asmuțeau câinii să-l muște
și umblau ca să-l împuște.
Era de râsul tuturor,
batjocura copiilor.

Într-o zi, din întâmplare,
motanul, nevoie mare,
umblând prin sat, la cerșit,
de noroc, a nimerit
la un gospodar de soi,
fără coadă de pisoi,
a cărui bună soție
îl primi-n gospodărie.

– O, sărmanul, vai de tine,
cine te-a adus la mine!?
Frigurile mă apucă…
Nu cumva ești o nălucă?
Cine ți-e stăpânul care
îți dă ție de mâncare,
te trimite să cerșești,
cu răbdări să te hrănești?

– Sunt o biată vietate,
umblu cerșetor prin sate;
casă n-am, nu am nici nume,
singur cuc trăiesc în lume!
De când eram micuț de tot,
mănânc și dorm pe unde pot;
toți mă bat, toți mă alungă,

trec prin sat ca printr-o strungă…
Fie-ți milă, fă-ți pomană,
dă-mi, te rog, ceva de hrană,
că – de nu – mor ca un câine,
mor pe drumuri, până mâine!

Cu înduioșare multă,
gospodina îl ascultă,
îi ascultă în tăcere
necazul plâns cu durere.

– Vietate urgisită,
fii, aici, binevenită!
În casa mea, cât vrei poți sta
și pat și masă-i căpăta,
numai scapă-mă de șoareci,
că s-au cuibărit și-n cioareci!
Scapă-mă și vei avea
totul, totul ce vei vrea!

– Azi sunt mort de obosit,
mort de foame, prăpădit…
Dă-mi, te rog, ceva mâncare
și-un loc'șor pentru culcare!
Dacă-mi dai, până poimâine,
nici un șoarec nu-ți rămâne!

– Poftim carne, lapte, pește,
tot ce inima-ți poftește!
Cât vei sta, aici, la mine,
mănâncă făr' de rușine,
mănâncă, drag motârlău,
cât dorești, ca dintr-al tău!

Motanul, gură căscată,
văzând masa cea bogată,
mult prea mult n-a așteptat
să se lase invitat;
lacom ca lupul mișel,
începu să vâre-n el;
palmele cât ți le-ai bate,
s-au topit cele bucate;
potopea un porc întreg
cât mânca motanul bleg.
Nu-i poveste, nici n-ascund:
era sac fără de fund.

Gâfâind adânc, greoi,
cu burta cât un cimpoi,
se sculă încet de jos,
îngânând morocănos.

– Am mâncat cum n-am vist,
te rog fierbinte, dă-mi și-un pat,
să mă odihnesc puțin,
îți spun drept, de-abia mă țin;
somnul naibii mă doboară,
mă dă gata, mă omoară!

– Dacă pielea ta îndură,
dormi pe vatră, la căldură!
Dacă pe vatră nu-ți place,
suie-n pat, între cojoace,
sau te suie pe corlată,
lângă soba-nfierbântată;
unde vrei, unde-ți convine,

unde crezi că e mai bine,
numai să faci treabă bună,
să ne faci căsuța lună
și să nu rămână-n ea
codiță de șoricea!

– De-acum nu mai sta mâhnită,
fii pe pace, liniștită,
unul din casă nu scapă,
să se-ascundă-n foc și apă!
Aș mai… face-o întrebare,
de n-ar fi cu supărare…

– Dacă este cu temei,
îți răspund la tot ce vrei!

– Șoarecii… ies și prin casă,
nici o frică nu-i apasă?

– Ies, bată-i să-i bată vina,
nu-i astâmpără hodina;
uneori, ies câte-o mie,
Cu țipăt, cu gălăgie,
s-aude până-n Sabasa,
crezi că se răstoarnă casa!
Mă și sperii, câteodată,
bată-i pustia să-i bată!,
îi răspunde răspicat
motanului săturat,
care sta căzut pe gânduri
cum stă mortul între scânduri…

– După câte se arată,
aici nu-i treabă curată,
dacă ei, nici ziua mare,
n-au odihnă, nu au stare,
nu te lasă să-ți ticnească,
somn, mâncare omenească!
Vreau ca să trăiesc în tihnă,
am nevoie de odihnă;
înțeleagă și… aleagă,
de vor roade, să culeagă!,
zice hâdul motănoi,
gata parcă de război,
apoi se urcă pe vatră,
rămânând stană de piatră…

– Ce zici de biata ființă,
fi-va oare cu priință?,
întrebă pe soț nevasta,
după întâlnirea asta.

Gospodarul, om tăcut,
om cuminte, priceput,
stând deoparte, ascultând,
zise cu-ndoială-n gând:

– După mine-acest motan
nu plătește nici un ban!
E un pui de secătură,
un leneș, o stârpitură,
care umblă și cerșește,
minte, fură, păcălește…

Cu miros de fum de șatră,
ghemuind-se pe vatră,
pripășitul motârlan
adormi pe loc, buștean,
și, îndată ce-adormi,
începu a sforăi.

Să se spună nu-s cuvinte,
nici nu se găsește minte
să arate-ngrijorarea,
spaima și înfrigurarea
șoarecilor stricători,
puzderiei de rozători,
care huzureau în pace
ca boierii prin conace.

– Mâți năpraznici, mari balauri,
venit-au de pe coclauri!
– Au venit ca să ne piardă!
– De acum, s-a terminat
cu traiul îmbelșugat!
– S-a dus vremea liniștită,
viața noastră fericită!,
ziceau cu toții, alarmați,
de soarta lor îngrijorați.

Una, două, cât ai spune,
mai aprinși ca un tăciune,
strânsu-s-au să chibzuiască
în ce parte s-o tulească.
Unde? Încotro să fugă,
să găsească o irugă

cât mai tainică și-afundă,
toți să-ncapă, să se-ascundă?

Când erau mai necăjiți,
mai grăbiți, mai zăpăciți,
unui șoarec, oarecare,
din senin i se năzare
că motanul îi pândește:
E gata, îi prăpădește!

– Fraților! Colțaților!
E de rău, fârtaților!
Dihania, rea, flămândă,
tupilatu-s-a la pândă!
Stă pitită, pregătită,
gata, gata să ne-nghită:
Priviți-o ce gură are!
Ce mai dinți și ce mai gheare!
Cu ce ochi, cu ce cruzime,
ar da iama-n șoricime!
Lăsați treburile baltă,
să fugim toți laolaltă!
Lăsați-le! Fiți înțelepți,
aveți copii, nu fiți nedrepți!
O clipă de mai zăbovim,
s-a sfârșit, ne prăpădim!,
urla șoarecul fricos,
tăvălindu-se pe jos.
Și, deodată, foc, scântei,
intră panica în ei,
sar în sus, se-nghesuiesc,
se mușcă, se îmbrâncesc,

fug încolo și încoace,
făr' de-astâmpăr, făr' de pace.

– Fugiți, fraților, fugiți,
dacă vreți să mai trăiți!
Voi știți bine fiecare
că prin fugă e scăpare!

– Stați pe loc, fiți liniștiți,
stați pe loc, nu vă pripiți!,
se-auzi neașteptat
o voce de sub pat.

– Eu din casă nu mă duc,
să se ducă cel năuc,
cel ce-i laș, cel ce-i fricos;
eu sunt șoarec voinicos.

– Nici eu, fraților, nu plec,
sări-n sus un alt zevzec.

– Cum să plec, să ies pe poartă,
când sub pat mi-e soacra moartă?

– Nu pleca, n-o părăsi,
stai pe loc, fie ce-o fi!
Dar eu, oare, ce mă fac
să nu dau pietroiu-n lac?
Mi-a născut acum nevasta,
acum cu-ntâmplarea asta;
are-un cârd de tricolici,
o droaie de gângănii mici,

cum s-o las eu singurică,
mi-e soție, ce-o să zică!?,
gângăvi, plângând, un tată,
un ocrotitor de gloată.

– Da…! În adevăr, e grav,
dar tu fii viteaz, fii brav,
nu-ți lăsa gospodăria,
copilașii tăi, soția!...

– Mie mi-i coada zbârlită
și mustața ne-ngrijită;
în gură, două măsele
îmi sunt prinse-n lopățele,
stau ca vreascul pus pe foc,
nu mă pot urni din loc!

– Nu te urni, Sisilică,
stai aici, nu-ți fie frică!,
chițăi un șoarec breaz,
vrând s-arate că-i viteaz.

– Și pe mine mă dor dinții,
mă dor de-mi blestem părinții;
să rămân pe loc, nu vreau,
nu vreau morții să mă dau.
Cine vrea să plece plece!,
răcni fricosul ghemotoc
Nerăbdător s-o ia din loc.
Când s-o rupă la picior,
spre nenorocirea lor,
cade jos de pe un cui,

pălăria omului,
singură, netam-nisam,
ca o pară de pe ram.
Nu pot zice, nu susțin
(n-am fost martor să rețin),
nici țeapă de mărăcină
nu cade fără pricină.

În pălărie se găseau
șoricei care-o rodeau;
poate că de spaimă-n grabă,
ei făcut-au astă treabă.
Cine, pentru ce și cum
nu se știe nici acum.
Ce se știe-adevărat
e ceea ce a urmat:
pălăria, prin cădere,
prinse sub ea, cu putere,
ca un munte răsturnat,
șoarecul înspăimântat.

Șoarecul, crezând că-i mâțul,
chiițăi ca și nagâțul:

– Săriți, fraților, că mă mâncă,
mă zdrobește ca o stâncă!
Aoleuuu, codița mea,
ce-a fost să pățească ea!
Aoleuuu, săriți, că mor!,
striga bietul rozător.

De strigătul nenorocit,
și mai rău s-au zăpăcit

și, din zăpăceală mare,
se iscă încăierare;
un zurliu de șoricel
fu pricină de măcel:
călcat de altul pe coadă,
fără să mai stea la sfadă,
se întoarce vâlvătaie
și-l ia iute la bătaie.
Atâta a trebuit,
bățul ăsta de chibrit;
panica din cel cazan
se preface-n uragan:
zburau capete și cozi,
călcau în picioare plozi,
cădeau bătrâni, copii, femei,
șoareci buni, șoareci mișei…
Plânset, țipăt, nebunie,
sânge, moarte, grozăvie!
Cât a fost noaptea de lungă
era gata să n-ajungă
să se termine acel
înspăimântător măcel;
de nu strănuta motanul,
ținea sigur întreg anul!

Fug colțații speriați,
căpii, zăpăciți, turbați,
fug nălucă, tânăr, moș,
pe uși, pe geamuri, pe coș;
șapte munți, un râu și-o vale
nu-i puteau opri din cale,
care cum ieșea afară
glonț o zbughea spre moară.

Motanul, pe vatră, sus,
dormind ca butucul, dus,
n-a simțit, nici n-a văzut,
ceea ce s-a petrecut;
să-l fi-mpins pe jar de foc,
nu s-ar fi trezit deloc;
când pe somn se așternea,
nime-n lume nu-l trezea.
Pentru leneșul sătul,
somn un car nu e destul,
pe el, numai burta goală
din adâncul somn îl scoală;
nici la somn, nici la mâncare,
leneșul măsură n-are!

Partea a II-a

Când noapte lunecă spre zori
și viața prinse noi fiori
și când luceafărul de zi
începu încet a se ivi,
în căsuța cu pricină
era liniște deplină.

Liniștea nefirească
o făcu să se trezească,
din somnul odihnitor,
pe stăpâna trebilor.
Și, trezită, ce să vadă!?
Mai să leșine, să cadă:
casa, nu vă spun palavre,
era plină de cadavre.

De mirare, a-nlemnit
ca de-un farmec iscusit:
oare nu cumva visează
cu ochii deschiși, nu-i trează?

– Vai de păcatele mele,
scoală, scoală, bărbățele,
Scoală-te-n grabă să vezi
Ce-i prin casă – nu visezi!

Bărbatul, înspăimântat,
sărind somnoros din pat,

cată buimăcit în jur
ca tontul cu apa-n ciur!

– Tii! Minune! Drept ca-n vis!
Bine-a zis cine-a zis:
mâțul pripășit la casă
este piatră prețioasă!
Ieri ziceam c-acest motan
nu plătește nici un ban
și, când acolo, uite, frate,
mai ceva nici nu se poate!
Hai, dragă, să ne-apucăm
în grabă să-i adunăm,
să-i cărăm într-o hârtoapă
sau să-i aruncăm pe apă.
Nici un șoarece, mic sau mare,
n-a putu găsi scăpare,
să fugă de-a lui mânie,
de grozava lui urgie!

– Dar de asta ce mai zici:
Ia te uită și aici…
pe sub paturi, bălți de sânge,
buți întregi mai că poți strânge…
Și, de-a valma, cozi, picioare,
urechi, dinți și mustăcioare!

– Măi soție, măi soție,
asta-i mare grozăvie!
De când sunt, cât am trăit,
așa-ceva n-am pomenit!
Îți spun drept, dragă muiere,

mâțul ista-i o avere!
Să-l hrănim, să-l îngrijim,
că, prin el, ne izbăvim!

Plin de chef și voie bună,
neștiind ce să mai spună,
trezi mâțu-ncetișor
cu-n sărut pe botișor,
strângându-l cu drag la piept
ca pe-un copilaș deștept.

– Bravo, bravo, măi pisic,
odihnește-te un pic;
după cele ce-ai făcut,
ești un mâț neîntrecut!
Dacă nu ne întâlneam,
nu știu unde ajungeam,
ne mâncau, poate – mai știi! –,
și pe noi, așa, de vii!
Când vedeam că-și fac de cap
și nici într-un chip nu scap,
stam să-mi las gospodăria,
s-apuc câmpii cu soția;
cu ei, orice s-ar grăi,
n-am fi mai putut trăi;
când e vorba de-a lor gură,
nu cunosc nici o măsură.
Gândește că n-a scăpat
nici o scândură din pat.
Hainele? Ce să-ți vorbesc,
chiar nimic nu mai plătesc;
ca să vezi, uite-o bondiță,

cum e toată ferfeniță;
un suman, un cojocel,
harcea-parcea sunt, la fel.
Peste tot intrau ca fumul
zeci și sute, cu duiumul,
gura le era tot plină
de brânză și de slănină,
ba câte unul mai hapsân
mă căta, noaptea, prin sân,
iar câte-un neghiob hoinar
se-ncurca prin buzunar.
Prea erau de tot mișei,
bine c-am scăpat de ei,
unul singur n-a rămas,
măcar unul, de pripas!
Treaba asta, pentru noi,
costă trei perechi de boi!
Mie-mi arde de vorbit,
când ești mort de obosit.
acum ia ceva în gură
și te culcă la căldură;
ascultă-ți stăpânul tău,
să nu-ți fie cumva rău!
Să-ți aduc vreun pui, vreun pește?
Haide, spune, îndrăznește!

Motanul nu înțelegea
nimic din ce i se vorbea;
căsca mereu gura mare
și de somn, și de mirare,
rămânând mofluz, tăcut,
de ziceai că e de lut.

– Nu mai înțeleg deloc,
omul ista-și bate joc:
nici nu s-a mijit de ziuă
și el bate apa-n piuă
și vorbește verzi, uscate,
mă îndeamnă la bucate;
vorbele-s ca frunza-n vânt,
acum sunt, acum nu sunt.
Bucatele, eu socot,
că, în lume, ele-s tot!,
își zicea motanu-n sine,
alintat ca nu știu cine,
și cu poftele lui treze,
începu să ospăteze.

Cât clipești, cu lăcomie
linse tot din farfurie;
să-i fi dat să bea un lac,
el tot îi venea de hac;
greu ca piatra de mormânt,
făr-a spune un cuvânt,
se așternu iar la somn,
domn în casă, mare domn!

– Obosit mai e, sărmanul!,
îl compătimi țăranul.
Lasă-l să se hodinească,
somnul, masa să-i tihnească;
noi ne apucăm în grabă,
măi nevastă, de cea treabă!

Partea a III-a

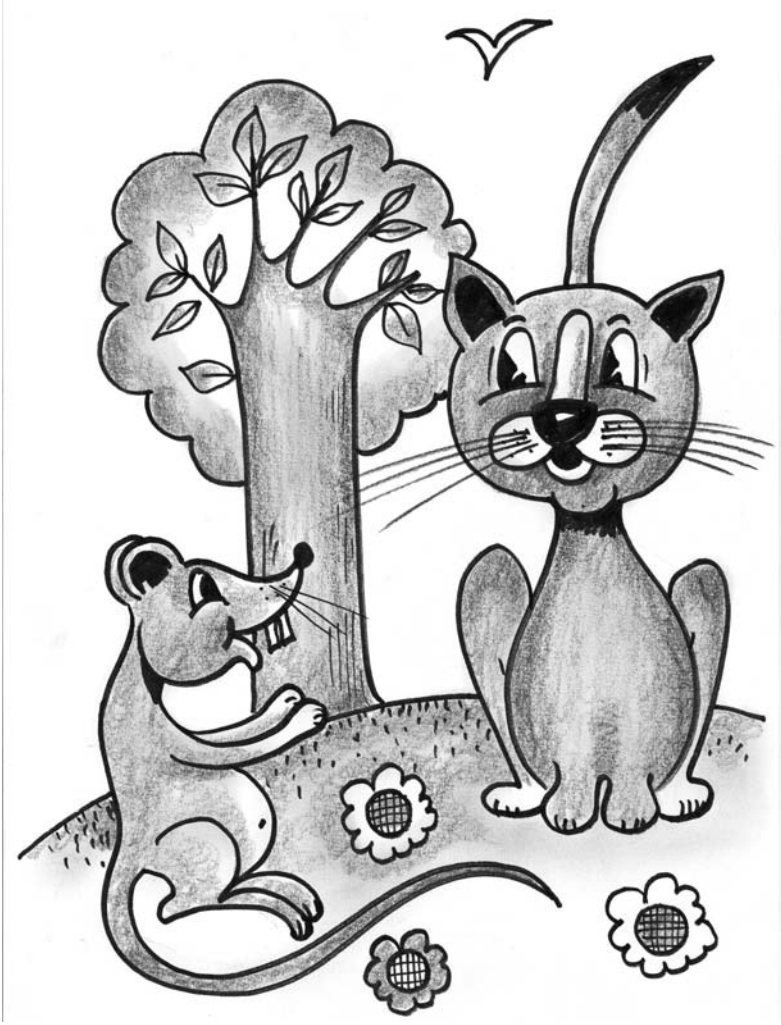

Gospodarul, gospodina,
sprinteni, harnici ca albina,
pregătiră furci, hârlețe,
sape, mături, coșulețe,
și au început să care
șoricei, în două care,
trase de boi plăvani,
bouleni de șapte ani,
să fie-n casă curat,
parfumat și luminat;
până-n seară, masă, tindă,
totul s-a făcut oglindă.

Motanul urât, jegos,
părea ca din ladă scos
după baia ce-a făcut;
era de nerecunoscut,
dichisit și aranjat
ca un fiu de împărat;
ca el, altă vietate
cu noroc nici că se poate:
mult noroc, minte puțină,
paie seci în căpățână.

– O mai fi vreun mâț ca mine,
să dea peste-atâta bine?,
se-ntreba-ngâmfat, acum,

leneșul strâns de pe drum,
pe care bunul țăran
îl credea drept năzdrăvan.

Să-i fi dat, acum, pe el
o junincă de vițel,
oi și miere de albine,
nici nu se uita la tine;
după cele întâmplate,
liniștea intră în toate.
Vreo trei, patru luni de zile,
casa… buchet de zambile:
nici un șoarec, nici o urmă
din înspăimântata turmă.
Gospodarii, liniștiți,
trăiau foarte fericiți;
când aproape că uitară
cele ce se întâmplară,
într-o zi, mai către seară,
intrând omul în cămară,
zări un șoricel stingher,
tupilat într-un ungher.

– Aici îmi erai matale?,
îl luă la trei parale.
Spune-mi repede, aghiuță,
ce cați tu în cămăruță?
Aici ți s-a înfundat,
peste ce-ai cătat ai dat!

Și, încrezător, țăranul
strigă repede motanul:

– Am un șoarece-n cămară,
Vino-n grabă, că se cară!

– Vai de el, când ies afară,
las' că am eu timp să-l prind!,
bâlbâi mâțul, dormind.

– Vino-ndată, nu mai sta,
asta este treaba ta!

– Poate oriunde să fie,
ți-l dibui și dintr-o mie!,
zice calmul dobitoc,
făr-a se urni din loc.

Ascultând tăcut, atent,
șoarecul, într-un moment,
a-nțeles ce-i de făcut,
că motanu-i hârb de lut:
toată ziua stă momâie,
pe el nu-l arde-n călcâie,
ce se-ntâmplă împrejur,
când apare câte-un fur,
când obraznica jivină
sare-n lada cu făină.

– Uite-l cât e de obraznic,
parc-ar fi poftit la praznic;
de-ai avea minte deșteaptă,
ai ști bine ce te-așteaptă,
n-ai zburda nepăsător
ca băieții pe cuptor;

te-ai duce și te-ai tot duce,
nici vântul să nu te-apuce!
Na, îndrăzneață gujulie,
bagă-ți mintea-n scăfârlie,
să nu intri-n casa mea
câte zile vei avea!,
strigă, aruncând pălăria,
să lovească gujulia.

Șoricelul, fulg în vânt,
intră repede-n pământ.

– Ascunde-te unde crezi,
ce te-așteaptă – ai să vezi!

Partea a IV-a

Șoricelul din poveste
dădu repede de veste
că motanul, papă lapte,
nu-i capabil de mari fapte;
nu-i nici tigru și nici leu,
ci un tont, un teleleu;
să vină frații-napoi,
să vină, din nou, puhoi,
că-n cămară sunt bucate
pentr-un an și jumătate.

Vestea lui se răspândi
ca lumina-n zori de zi
și potop, șuvoi din creste,
șoricimea din poveste,
nesecat, ca din fântână,
zi și noapte-o săptămână,
negură a curs într-una
de-au stat soarele și luna.

Soț și soață-nspăimântați
de mulțimea de colțați,
ca vântul oprit în cracă,
nu știau ce să mai facă,
pe ce mânecă s-o scoată
ca să scape de cea gloată.

Motanul, sus, pe cuptor,
sforăia ca un motor,
el dormea, nu auzea,
nici o grijă nu avea;
șoarecii, cum ajungeau,
pe prăpăd se așterneau:
făceau galerii, cotloane,
să încapă milioane.

Casa, de jur-împrejur,
în trei zile, a fost ciur;
gospodarii – vai de ei! –
se luptau ca niște zmei
să-i distrugă, să-i oprească,
dar cine să reușească!?
Dacă vreun codat urât
era prins sau omorât,
pălălaie și un joc –
zeci de mii veneau în loc.

La-nceput, făptura mică
mai avea puțină frică,
nu ieșea din ascunziș
decât noapte, pe furiș:
într-o zi, un titirez
cât o boabă de orez
sta prin casă, căsca gura,
alerga, se da de-a dura,
și râdea, cânta, țipa,
nu tăcea deloc, o clipă.

Motanul, întins pe vatră,
sta ca lemnul, ca o piatră.

– Mie nu-mi vine-a crede
că motanul ăsta vede:
el nu vede, nu aude,
nici porniri nu are, crude!,
strigă șoarecul, avan,
titirezul năzdrăvan.

Chinuiți de-acești mișei,
gospodarii tinerei,
într-o lună de harțag,
ajung babă și moșneag,
cât erau de îndrăzneți,
de obraznici, de șireți,
ce trăsnăi puneau la cale,
pacoste pe oameni, jale.
pantere, tigri turbați,
furnicar de-mpielițați…

– Casă, masă ca-n povești
Ca aici, nu mai găsești!

– Să știți, mâțul niciodată
Nu-i ceea ce s-arată:
una spune, alta face,
cu el nu trăiești în pace;
drăgălașii noștri pui
nu scapă de colții lui;
de țineți la copilași,
hai să ne scăpăm de laș!

– Da, e laș periculos!,
sări în sus un dupuros.

Împreună-avem putere,
hai pe el, timpul ne-o cere!

– Să-l înecăm aș vrea eu!
– Nu se poate e prea greu,
până când nu îi dăm jos
coada bitului colos!
– Noi suntem prea slabi, prea mici,
nu-l putem urni de-aici!,
intră-n vorbă ne-ntrebată
o codiță-mbârligată.
– Cu-ndrăzneală și noroc,
îl putem împinge-n foc!,
se-auzi glas de viteaz,
glas ca de broscoi pe iaz.
– Una și cu una-s două,
iată ce vă spun eu vouă:
trebuie mult să gândim,
dacă vreți să reușim!
Să nu-l scoatem din sărite,
grijă mare, că ne-nghite!,
zice un zbârlit cu frică,
unul cu mustața mică.

Dar un altul, urecheat,
sări foc de speriat:
– Ducă-se-n pâcle pustii,
am nevastă și copii
și-mi place ca să trăiesc,
nu vreau să mă prăpădesc!

– Ia vedeți-vă de treabă,
motanul nici nu întreabă

cine suntem, cum o dăm
și-n ce ape ne scăldăm;
ieri s-a împlinit o lună
de când stăm toți, împreună,
și nu vă puteți voi plânge
c-am avut vărsări de sânge;
deunăzi, l-am întâlnit
și, privindu-mă uimit,
cu respect m-a ocolit.
Vă spun drept, nu mă întrec,
m-a lăsat ca eu să trec!,
interveni un dibaci,
mare rozător de saci.

Iar un altul, arțăgos,
Strigă, foc de mânios:
– Tu ești cu motanul rudă
sau ești mămăligă crudă,
ori poate nu auzi, ești surd,
cum poți fi așa absurd,
când știm bine fiecare
ce dinți și ce gheare are!?
Ne vorbești ca de un miel
blând și bun, nimeni ca el!
Ce e de făcut, acuma,
Până nu se-ngroașă gluma?
– Ce atâta tura-vura,
vă bateți degeaba gura
că e laie, că-i bălaie,
parcă-ar fi motanul oaie,
ba că-i teacă, ba că-i pungă,
că motanul o să-mpungă…

O să mă vedeți pe mine
că nu sunt ca orișicine:
acestui fioros vrăjmaș
u i-s popă, eu i-s naș!,
strigă un colțat, cu-asprime,
din acea mare mulțime,
îndesat, mic de statură,
șpanchi pe la căutătură,
la care sări cu sfadă
un sfrijit ce sta în coadă:

– Uite, colo, pădurețul
cum o face pe-ndrăznețul!
Dacă ești viteaz, te-arată,
nu sta ceapă degerată!
Fă ceva ca să se vadă,
mușcă-l de urechi, de coadă,
prinde-l cu dinții de nas,
fă măcar un singur pas!

– Când ne e inima fiartă,
vouă vă arde de ceartă!,
cuvântă, grav și zbârlit,
un bătrân de ani smolit.
Lăsați cearta la o parte,
cât suntem pândiți de moarte;
până nu scăpăm de ciumă,
nu luați lucrul în glumă!
Aici suntem făr' de număr,
furnicar, umăr la umăr
mic și mare, la un loc,
să-l dăm de pe vatră-n foc!

Eu, cu fiii și nepoții,
suntem pregătiți cu toții
să murim, să ne jertfim,
așa nu vrem să trăim!

– Luați-o încetișorul,
nu porniți așa cu zorul:
să vedem ce planuri are,
de ce poate fi în stare;
să-l încercăm, deocamdată,
să n-o facem de tot lată!,
vorbi, cu miez, alt colțat,
sus, pe masă, cocoțat.

Când se vorbea mai aprins,
din gloată ieși un ins,
abia ținându-și răsuflarea,
și vestește adunarea:

– E timpul cel mai potrivit
să ne scăpăm de îndrăcit!
Mie-mi place vorba scurtă
și ce să spun nu spun din burtă:
fără frică, fără grabă,
i-am smuls o gheară din labă!
Nu vă vine să credeți,
iat-o, stați să o vedeți!
Vestea asta neașteptată
îi încremeni, deodată;
mulți s-au ridicat în coadă,
nevenindu-le să creadă.

Partea a V-a

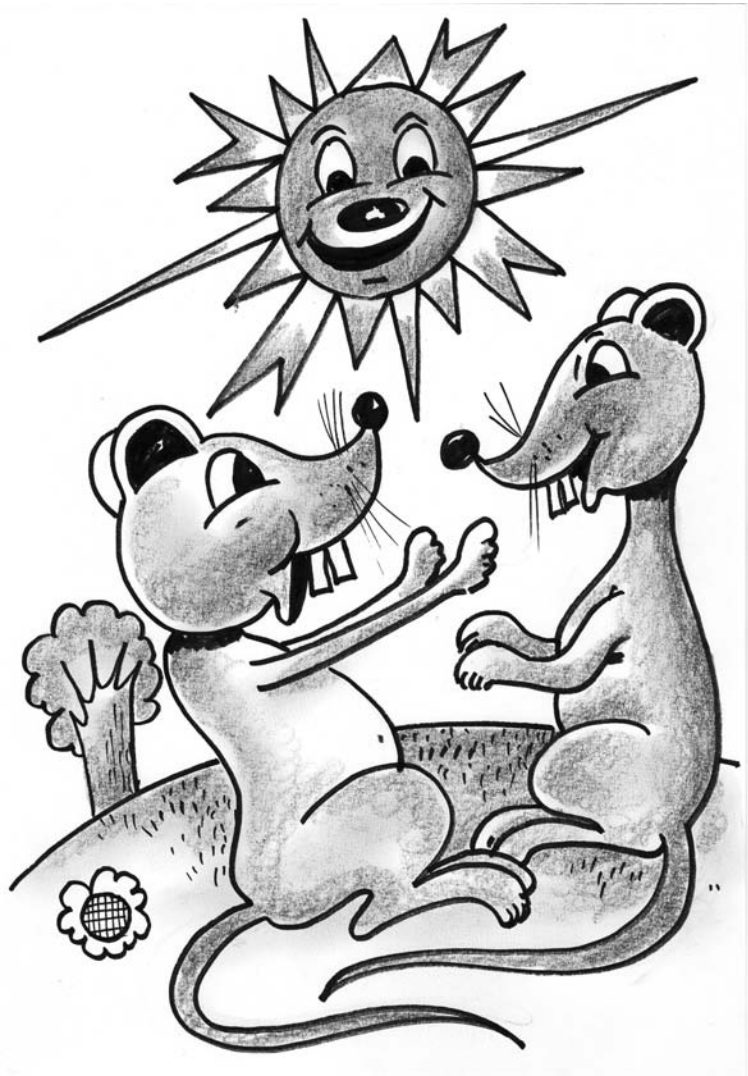

Pe motan, năpastă-n cale,
nu-l scoteai din ale sale;
binele ce întâlnise
prea de tot îl lenevise.
Să se schimbe – nici de gând,
zile-ntregi și nopți la rând,
petrecea în desfătare,
cu somn, vise și mâncare;
fără griji, slutul motan
crescu cam cât un cârlan:
gras, greoi, mătăhălos
cât berbecul merinos.

Când se culca pe cuptor,
sforăia ca un tractor,
de sforăitura lui,
jucau oalele în cui,
tremurau mieii în șură,
geamul de zornăitură;
câinii, speriați, prin sat
Urlau ca lupul turbat.

– Ah, Sforăilă, Sforăilă,
cum mă chinui fără milă!
Toată ziua trag din greu,
noaptea-i vai de capul meu,
nu mă lași să dorm un pic,

nu vezi că de somn eu pic?
Ești un rău fără rușine,
te gândești numai la tine!
Strânge-ți limba între dinți,
ca să nu mă scoți din minți,
să te mângâi cu-n frecuș,
c-o nuia de corcoduș!,
zicea omul, necăjit
de prea multul sforăit.
Era fire răbdătoare,
Blândă și-ngăduitoare:
când sforăia dobitocul,
își trăgea pe cap cojocul,
să n-audă, să nu știe,
să-l zdrobească de mânie.
Dacă îl mișcai din loc,
săreau din a lui cojoc
pureci cât nisip e-n mare
să-i vină în apărare.

Și omul, om de bine,
blând și bun cu orișicine,
cu răbdarea lui din veac,
îi făcea totul pe plac.
Motănoiul somnoros,
leneșul burduhănos,
ar fi mâncat numai pește,
altceva – Doamne, ferește!
Dacă se-ntâmpla-n vreo seară
să-l scoată, din casă, afară,
se urca greu ca un moș
pe acoperiș, prin coș.

Dimineața, mai fă focul,
nu te lasă dobitocul;
îl găsea proptit de ușă,
afumat, plin de cenușă.
Când vedea că cei din casă
dorm trudiți în zi de coasă,
pornea zor, pe nesimțite,
cu mustățile zbârlite,
tremurând de nerăbdare
spre dulapul cu mâncare,
unde-ncet, ca orice fur,
iscodea jur-împrejur,
căuta, dădea târcoale
după cratițe și oale;
încerca ușa, să vadă
de se poate intra la pradă.
Cu lăbuțele și capul,
deschidea încet dulapul,
da capace la o parte
și înfuleca de moarte:
pește, carne, unt, smântână,
ce găsea la îndemână.

– Nu știu ce să mă fac,
trebuie să-i vin de hac!
Am gândit eu ce-am gândit,
dar, vai!, rău m-am păcălit;
dacă nu mă scap de el,
de acest motan mișel,
o spun oricui, pe cuvânt,
intru cu zile-n mormânt!,
își zicea omul, acuma,
trist ca floarea, când dă bruma.

Partea a VI-a

Gospodarul, păcălit
de motanul oploșit,
era hotărât, acum,
să-l scoată afară-n drum;
șoarecii, cu grabă-n dinte,
i-au luat-o înainte.

Pentru asta, plini de chef
l-au ales pe unul șef,
cel mai aprig rozător
e ales conducător.

– Frați codați, bătrâni colțați
Și voi gloată de căscați,
ce-i facem: îl înecăm
sau în foc îl aruncăm?

– Dar și noi am vrea să știm
în ce fel să-l prăpădim…

– Dacă mă-ntrebați, cu droaia,
tot acuma schimb eu foaia:
nu mă faceți să fiu crud,
o vorbă să nu aud!
Fiți gata, în orice clipă,
trebuie luat în pripă!
Pregătiți-vă un pește,
o frânghie și un clește!

Cât ai bate din călcâie,
i-au adus clește, frânghie,
O frânghie lungă, tare,
să cobori în fund de mare,
să se știe că nu-i joc,
cei fricoși să stea pe loc!

– Noi nu mergem la paradă,
nici la joacă în livadă!
Înțelesu-m-ați, au ba?

– Înțeles, Măria ta!

– Dacă-i vreun fricos cu voi,
să se-ntoarcă înapoi!

– Nu e nimeni, luminate,
năzdrăvani sunt toți, colțate!

– Celui ce-și va-ntoarce pasul
fără milă îi tai nasul!
Ronțăilă și Codilă,
cu bătrânul Urechilă,
prieteni și bătrâni viteji,
toți vom sta de veghe, treji
până va cădea răpus
dușmanul ce doarme dus.
Vă ordon să faceți față
La urechi, gheare, mustață!
Eu, capul istui norod,
rămân la coadă, să i-o rod!

Cât nisip e-n fundul mării
și stele-n adâncul zării,
atâția șoareci au pornit
spre motanul pripășit;
în casă, întuneric de mormânt,
nu se-auzea un cuvânt,
doar sclipiri de licurici,
scânteieri din ochii mici,
de se mai zăreau pe cale;
încolo, genune, jale.

În pat, dormeau liniștiți
gospodarii obosiți;
pe vatră, nici un motan,
nici o urmă de dușman.

– Acesta-i lucru mare,
e la mijloc o trădare,
unul dintre voi, limbut,
ne-a dat al Iudei sărut;
să-l găsiți într-o secundă,
dacă nu, vi se înfundă!
Căutați-l unde știți,
trebuie să mi-l găsiți!

– Unde-o fi tulit-o, oare?,
se-ntrebau toți, cu mirare,
și-n frunte cu Marele Colțat
pornesc de zor la căutat,
vânzolesc, răstoarnă, scurmă
doar, doar îi vor da de urmă;
pământul să-l fi-nghițit,
cum cătau, l-ar fi găsit.

– Stați, opriți, nu-l căutați,
l-am găsit, suntem salvați,
e-n dulap, Măria Ta:
stă cu capul într-o oală
nesătula matahală!,
strigă unul fericit,
mândru că la dibuit.

– Găgăuțul, găgăuțul
și-a ascuns capul ca struțul!
Ha, ha, ha, minte deșteaptă,
vai de tine, ce te-așteaptă,
de-acum coada n-o mai vezi,
coada-n care te încrezi
e prea scumpă pentru tine,
trebuie păstrată bine!,
îl luă peste picior
aprigul conducător,
când din oală l-au luat
pe motanu-nfometat.

Vai și vai și iarăși vai,
parcă-s mângâiat de scai.
mă cutremur, mă-ngrozesc,
numai când îmi amintesc!

Ce mânie! Ce măcel!
Bietul, ce-a dat peste el!
Nici în crâncenul război
nu-i așa un tărăboi,
nu-i atâta păruială
și așa o vânjăleală!

Coada, în bătaie multă,
devenise catapultă:
arunca șoarecii-n vânt,
șapte poște de pământ;
dacă nu aveau frânghia,
să-i astâmpere furia,
cum erau cu toții-n ghes,
praf din ei s-ar fi ales.

Când i-au venit cozii de hac
s-a prăbușit ca un copac.

– Îndurare! Îndurare!,
se-auzea, cu disperare,
strigăt slab de muribund
ca dintr-un mormânt afund.
Îndurare? De la cine,
de la marea de jivine?
Ți-ai găsit s-o prindă mila
ori să-i ții în loc cu sila,
când e-mpinsă de furtună;
de-ncerci, mintea ți-e nebună.
Să fugă – nu-l mai lăsau,
să stea-n loc, îl prăpădeau:
buf de una, tronc de alta,
huzdulup-dup, stânca, balta,
până-ajunse cioburele
oala, lovită-n unghere,
rămânându-i de urât,
un guler din ea la gât.

Când iese-ntâiul fum pe coș
și cântă-n sat primul cocoș,

motănoiul cel răsfățat
era gata tuns, frizat;
când țăranul s-a sculat
și văzu ce s-a-ntâmplat,
pe dată a exclamat:

– Aoleu și vai de noi,
ce mai față de broscoi!

Urâcioasa arătare
stană sta în nemișcare:
urechi, coadă, mustăți – ioc!,
nici urmă de dobitoc.

– Bade, eu nu-s vinovat
de ceea ce s-a întâmplat!

– Taci, jigodie spurcată,
urâciune blestemată:
n-ai urechi, sprâncene, coadă,
ai rămas bun pentru nadă!

– Coada-mi era de prisos,
bine că mi-au dat-o jos,
era grea, mă obosea,
vai ce chin aveam cu ea!
Urechile au să-mi crească,
numai stai, să se-ncălzească!

– Când va face plopul pere
și răchita micșunele!
Mâț, nu ești; nu ești nici câine,

te rog, pleacă de la mine,
du-te, pleacă de la noi,
că te iau cu-n măturoi!...
Ți-am dat casă, ți-am dat masă,
nevestica mea aleasă
te-a strâns pleavă de pe drum
și, când acolo, uite-acum:
în loc să fi fost cinstit,
ne-ai mințit, ne-ai păcălit!
Iacă, ți s-a înfundat,
când nici nu te-ai așteptat;
de azi, s-a cam zis cu tine,
trântore fără rușine!

Partea a VII-a

– V-ați luptat, sub ochii mei,
nu ca șoareci, ci ca lei!
N-am putere în cuvânt
să vă laud, să vă cânt!
Cu-așa șoareci năzdrăvani,
dobor sute de motani,
dintr-un singur bobârnac,
bag un milion în sac.
Priviți-l pe motănoi
cum l-am prefăcut broscoi!
Acum, mergeți liniștiți,
mergeți să vă odihniți;
eu mai zăbovesc puțin,
cu Netot, cu Burtă Plină
și bătrânul Ronțăilă,
nepotul lui Sărsăilă!,
spuse marele-mpărat,
de-ntâmplare bucurat.
Cu acești prieteni vechi,
ce sunt numai ochi, urechi,
țin să stau, neapărat,
câteva clipe la sfat!

După scurta cuvântare,
șoricimea-n frământare
se retrase-n voie dulce
prin cotloane, să se culce,

în afară de cei moși,
de bătrânii cei sfătoși.

– Totul a mers de minune,
Înaltă Înțelepciune!
Morți, răniți: nimic, nici unul!
Doborât-am căpcăunul.

– Ce e drept nu e minciună,
a mers treaba ca pe strună,
dar avem și un rănit,
unul ce nici n-am gândit,
un frățior tinerel…
Rău m-am supărat de el!
Nici nu știu ce să mai zic,
m-am muiat, sunt de nimic!
Era gata s-o pățească,
gata să se prăpădească:
s-a urcat sus, ca nerozii,
tocmai sus, în vârful cozii,
și, de-acolo, frunză-n vânt,
a pornit-o spre pământ;
dacă nu eram pe-aproape,
astăzi închidea pleoape!

– Prin ce cumpănă-a trecut,
te cutremuri, rămâi mut;
vă spun drept, și nu glumesc,
mă-nfior, când mă gândesc,
mi se face rău de milă!,
zise moșul Ronțăilă.

– V-am adunat, vitejii mei,
luminaților scântei,
să facem cu toții planul
când să înecăm motanul.

– Va fi greu, Mare Colțat,
apele au înghețat!,
luă cel Netot cuvântul,
iute, ager, cum e vântul.

– Ducem urâcioasa fiară
în bulboana de la moară!

– Nu-i bine să ne grăbim,
să mai stăm, să chibzuim!,
continuă cel bătrân,
privind țintă spre stăpân.

– De mâine, un singur ceas
Să trăiască nu-l mai las!

– Treaba nu-i așa ușoară:
cum îl ducem pân' la moară?,
intră-n vorbă Ronțăilă,
mai de voie, mai în silă.
Pentru așa dihanie,
ne trebuie o sanie
și odgoane, s-o legăm,
să nu fugă, s-o scăpăm.
Și-o-ntrebare mă apasă:
cum îl scoatem noi din casă?
Ziua, poți fi observat,

noaptea, totu-i încuiat;
de ne simte cineva,
aici n-avem ce mai sta!

Colțatul bătrân zâmbea,
știa bine ce știa;
cu lăbuța la mustață,
dădu cărțile pe față:

– Nu vă prindă-ngrijorarea,
am eu, iată, dezlegarea:
la momentul potrivit,
totul este pregătit,
avem sanie, frânghii,
nu umblăm cu jucării.

– Dacă este precum spui,
atunci, vai de pielea lui,
va merge singurel la pești
mai ușor de cum gândești.
Să ne trăiești, Mare Colțat,
năzdrăvan adevărat!

– Veți vedea ce ușurel
scăpa-vom noi de el!

– Să trăiești, să ne trăiești,
viteaz în toate mereu ești!,
cântă bătrânii surii,
mâncând boabe-aurii.

Partea a VIII-a

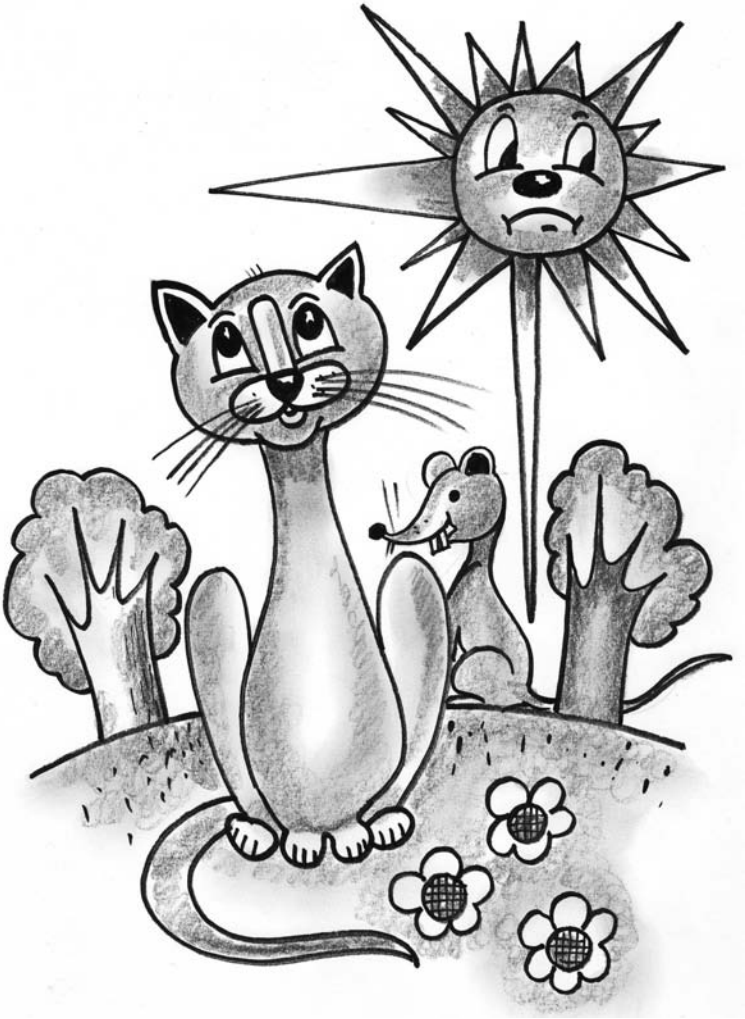

Seara, șoricimea toată,
multa și viteaza gloată,
cum auzi sforăială,
ieși grabnic la iveală,
tăcută și ordonată
cum n-a fost ea niciodată.

Năzdrăvanul cel colțat,
ca un rege-nzorzonat,
când era în sărbătoare,
flutura în coadă-o floare
cât un dinte de furnică,
nici mai mare, nici mai mică.
Ceilalți rozători temuți,
iuți la harță, ne-ntrecuți,
toți ca unul, fiecare,
purtau coada pe spinare,
în afară de cei moși
și de cei burduhănoși,
care-o scuturau în vânt,
să se vadă cine sunt.

Un șoarec tânăr, fără stare,
zise mândru, cu-ngâmfare:

– Prea puternice Colțat,
așa cum ați ordonat,

eu, cu fratele și tata,
așteptăm cu toate gata:
tunul l-am lăsat afară,
trebuie ca să dispară
ușa ce ne stă în cale
ca o stâncă peste vale;
vrem să-i tragem o ghiulea,
să eliberăm calea.

– Ce-i cu tine, ce, ești șui,
nici în glumă să nu spui,
lasă tunul în bătaie,
lângă șirele de paie!
Acum, spune-mi dacă ai
Și ghiulele de mălai!

– Am de toate, prea Colțate,
dărâm eu și o cetate:
fasole, cucuruz și linte,
nimic nu-mi stă-n-nainte!
La tun, în loc de cai șoimani,
înhămat-am șobolani,
doi cu dinții de oțele
poartă grija de ghiulele,
alții doi, cu-n chițoran,
îl vor duce pe motan.

– Ești un șoarec iscusit,
îți strâng laba mulțumit;
unde ți-e bătrânul tată,
E aici, în astă gloată?

– Da, aicea-s, prea Colțate,
de un ceas și jumătate!

– Sulițele-s pregătite,
ascuțite, otrăvite?

– Ascuțite-s cum e acul,
să poată străpunge macul!

– În grabă, cu ai tăi feciori,
împarte-le la luptători;
într-o clipă, vreau să dai
frânghii, ghioage, tot ce ai,
motanul să fie-ncălțat
și capul lui bine legat,
legată să-i fie gura
să nu intre picătura!

La porunca celui mare,
viespe zboară fiecare:
sulițele pregătite
erau paie oțelite,
ascuțite, ușurele,
să le-arunci mai sus de stele;
cu-așa arme să te bați
cu cetăți și împărați,
nu cu somnoroși motani,
de râsul celor orfani.

Pentru el, moșul cuminte
avea și încălțăminte,
nu ciubote, nici papuci,

doar opinci din coji de nuci,
cu ațe pentru legat
din păr aspru înnodat;
păr din coadă ține-n loc
orișicare dobitoc.

Hârb de somn nu i-a simțit,
când el fost-a cetluit;
până să-l tragă pe coș,
până când un șoarece moș,
care nu vedea prea bine,
nu știu cum, din ce pricine,
poticnindu-se în pas,
îl lovește peste nas.

Motanul, când îl simți,
ca lupul se repezi
să-l înhațe, să-l apuce,
dintr-odată să-l îmbuce
și, când colo, ia-ți răsura:
nici vorbă să caște gura,
nici să miorlăie, să strige,
era prinsă ca-n cârlige.

În jur, suliți ascuțite,
Frânghii multe, guri rânjite;
foc și pară supărat,
somnorosul închingat,
cu ochii la șoricei,
vru să sară peste ei,
să-i taie, să-i lovească,
nemilos să-i prăpădească,

dar cu labele-ncălțate,
ce poți face, dragă frate?

„Din asta, fuga mă scapă,
de nu, groapa mi se sapă!“,
și zdup, mâțul somnoros
sări, de pe vatră, jos.

Să fugă… Unde poate,
când închise-s zdravăn toate,
iar el, greoi ca un bălțat,
în coji de nucă încălțat?
După două rotocoale
gâfâind, o lasă moale.
osânza ce-l învelea
de moarte îl obosea.

Pe șoareci, viespar stârnit,
nimeni n-ar fi reușit
o clipă să-i potolească,
să-l lase să se-odihnească.
Prăpăd peste el, nu pace:
ghionturi, suliți, bobârnace
peste gură, peste nas,
vai de tontălău ce-a tras!
Nici rechinii dintr-o mare
nu-l muștruluiau mai tare.

Gospodarul, ce dormea,
auzea și n-auzea,
el visa că e pe-o claie
și că-n jur tună de ploaie:

Huruială, duruială,
fără nici o socoteală.
Visul, vis, îl părăsi
și pe dată se trezi.

– Ah, ce noapte și ce chin,
tună oare din senin
sau șoarecii, pe sub podele,
cară zor nucile mele?
Ce să fie? Ce să fie
de-i atâta gălăgie!?,
se cruci, mult se cruci,
și-n sfârșit se lămuri:
Ăsta-i mâțul meu zevzec,
vai de capul lui cel sec,
nici nu vreau s-aud, să știu,
lasă-l, mănânce-l de viu,
să moară în dinții lor,
nu-i dau nici un ajutor!
Leneșul, lasă-l să moară
și urma să-i dispară!
Necazul ce mă apasă
e tărăboiul din casă:
prea de tot o clopotesc,
nu pot să mă odihnesc,
nu mă lasă-n bună pace,
trebuie să fac ce-oi face!

Cu mâna pe-o nuielușă,
Păși necăjit spre ușă:

– Ce e, unde te trezești,
trântore? Mă îngrozești,

îmi bați cuie-n cap de-aseară,
te poftesc să ieși afară,
du-te-n pâcle, teleleu,
du-te de pe capul meu!
Piei din ochi, să nu te văd,
că acuma fac prăpăd!

Val-vârtej, acel harțag
o zbughește peste prag,
mâț, cu șoareci, la un loc,
ca scăpați parcă din foc,
o zbughiră toți nălucă
cum prin ape zboară-o știucă;
șoarecii, ajunși afară,
de mirare, înghețară:
nici prin cap să le trăsnească
ce noroc o să-i pălească,
să-l scoată pe mâț din casă
ca pe-o gâză prinsă-n plasă.

De nu se-mpiedica cel moș,
l-ar fi scos pe sus, pe coș.

– Nu merge dihania?
Aduceți-i sania!
Nu-i place cu noi pe jos –
glumi Colțatul ciudos –
sanie avem făcută
din tulpină de cucută,
întărită, ferecată
cu fire de iarbă lată.

Putea ține trei motani,
trei șoareci și trei guzgani.

Partea a IX-a

Târziu, pe-o noapte senină,
când, în liniște deplină,
satul doarme ca un țânc
scufundat în somn adânc,
furnicar de rozători,
de colțați răzbunători,
clocotesc, cu nerăbdare,
ca pe jar puși, la frigare,
să-l vadă pe mâțul rău
aruncat la broaște-n tău.

– Dați-i drumul, înainte,
către moara lui Arvinte!,
se auzi răspicat
glasul marelui Colțat.

– Să aveți grijă, pe drum,
să nu miște nicidecum;
dacă face vreo mișcare,
dați de veste-n fuga mare,
nu cumva să reușească,
pe furiș, să ne lovească!

– Fiți pe pace, prea Colțate,
armele n-or fi cruțate!

Și-ntr-o clipă-acea mulțime,
negura de șoricime,

cu pădurea ei de suliți,
porni uragan pe uliți,
împingându-l pe motan,
fulg, spre-adâncul de catran.
Pe drum, mâțul, căpcăunul,
vru s-o facă pe nebunul,
căutând harțag, pricină,
că-i răpesc buna odihnă.

O ghiulea trasă în vânt,
i-a pus botul la pământ;
tigru să fi fost, nu el,
se făcuse mieluțel;
de ghiuleaua de mălai,
n-avea când zice nici vai,
de-ar fi tras una în plin,
îl scăpau de orice chin.

Când credeau că merge strună
treaba, peste tot că-i bună,
iată-i că ajung, pe cale,
la un pod șubred de șale,
pod înalt, din lemn de brad,
trebuind să intre-n vad,
un vad înghețat oțel,
șapte boi trec peste el;
gheață groasă,
lunecoasă;
nimeni n-a putut gândi
că ea se va prăbuși,
se va rupe-n jumătate
sub așa o greutate.

Nimeni nu s-a așteptat
și, totuși, s-a întâmplat;
gata, gata să se-nece
mii și sute-n apa rece,
vai de ei ce s-au udat,
peste ce necaz au dat!
De frigul luat din apă,
credeau că dinții le crapă,
erau leoarcă la picioare
ca varza scoasă din moare.

Mâțul, gol ca un broscoi,
parcă-l scoase din butoi,
nu părea că e făptură,
semăna cu-o murătură.

– Hai, Colțate, să plecăm,
hai, c-aicea înghețăm!,
bâlbâi un scurt de bot,
tremurând ca varga tot.

– De aici și pân' la moară,
gheața pare bunișoară,
hai, să mergem fără teamă,
fi-vom băgători de seamă!,
intră-n vorbă un avan
cu ochii ca de catran.

– Prea Nălțate, eu îl duc
pe motan fără bucluc!,
sări un cioclu-nfierbântat,
alt avan și mai bălțat.

– Du-l, fârtate, du-l, măi vere,
numai de-ți face plăcere!,
răspunse-ndesat Nălțatul,
să-l împace pe suratul.

Avanul, fără-a zăbovi,
îl cercetă, îl iscodi
de-i legat cum se cuvine,
să nu cadă în rușine,
și – pac, pupăză-n copac
îl înhață ca pe-un sac.

– Gata suntem, frățioare,
dă semnalul de plecare!

Somnorosul, jumulitul,
văzându-și, acum, sfârșitul,
sta fixat, întins pe labe,
bine prins în patru scoabe,
cu odgonul după gât,
gata să fie târât
de avanul voinicos
pe ghețuș, spre moară-n jos,
spre lăcașul de odihnă,
unde-i somn de veci în tihnă.

– Cu ochii pe sărăntoc,
dați-i drumul către scoc!

Încălțat în coji de nucă,
îl târau ca pe-o nălucă,
drumul lor ținu o clipă,

cât ai trage-un fum din pipă.
La moară, mult prea mirați,
așteptau mii de colțați.

– Lăsați motanul afară
și poftiți, intrați în moară,
intrați să mâncați ceva,
până ce-l veți îneca!
Tun, motan, lăsați aici,
au grijă ai mei voinici!,
le vorbi colțatul morii,
mândru cum e tata ciorii.

– La motan nu ne gândim,
despre el – să tot poftim;
tunul trebuie păzit,
cu el nu-i de șăguit:
e-n bătaie, încărcat,
să nu tragă vreun turbat!,
spune îngâmfatul oaspe
celui înfundat cu hoaspe
și porni glonț înainte,
fără altă rugăminte.

În moară, belșug, de toate,
băutură și bucate!
Rupți de foame cum erau,
nu gândeau, înfulecau;
după miau și miau și miau,
altă treabă nu aveau.

– Hai, de-acum, să-l înecăm,
n-are rost să ne-ncurcăm!

Hai să-l înecăm, odată,
și, apoi, o facem lată!,
striga Colțatu-nfierbântat
la alaiul săturat,
care, fără să crâcnească,
fără să se mai codească,
ca un clocot în cazan
ieși-n grabă la motan.

Unul sprinten, curajos
îi dădu, în grabă, jos
opincile și frânghia,
slobozindu-i scăfârlia,
și una, două, într-atât,
îi legă piatra de gât;
când văzu că nu-i de glumă,
a scos un mieunat la lună:
apa a-nghețat în scoc
și moara s-a oprit în loc;
în sat, s-au trezit țăranii,
toți cocoșii, toți motanii.

– Începe de cap să-și facă,
dați-l peștelui, să tacă!,
porunci-ndesat Colțatul,
de teamă că scoală satul.
Hai cu el, că prea răcnește,
Hai să-l dăm la pește!

Ușurel ca pe o ceapă,
l-au împins, pe scoc, în apă,
unde el, știind să-noate,

dă din labe, dă din coate
parcă-i pește, nu se poate!

O păstrugă albă, grasă,
îi oferă masă, casă:

– Sunteți poftit, Mărite Domn,
la-mpăratul nostru Somn,
aici e-mpărăția lui,
împărăția Somnului!

Auzind cine-l dorește,
în ce lume se găsește,
peste ce noroc a dat,
nevisat, neașteptat,
porni, în grabă, fericit,
spre adâncul liniștit;
acolo, ferit de necaz,
trăiește și-n ziua de azi:
are somn, odihnă, pește,
are tot ce-i trebuie;
mănâncă, doarme, visează,
nimic nu-l interesează!

Partea a X-a

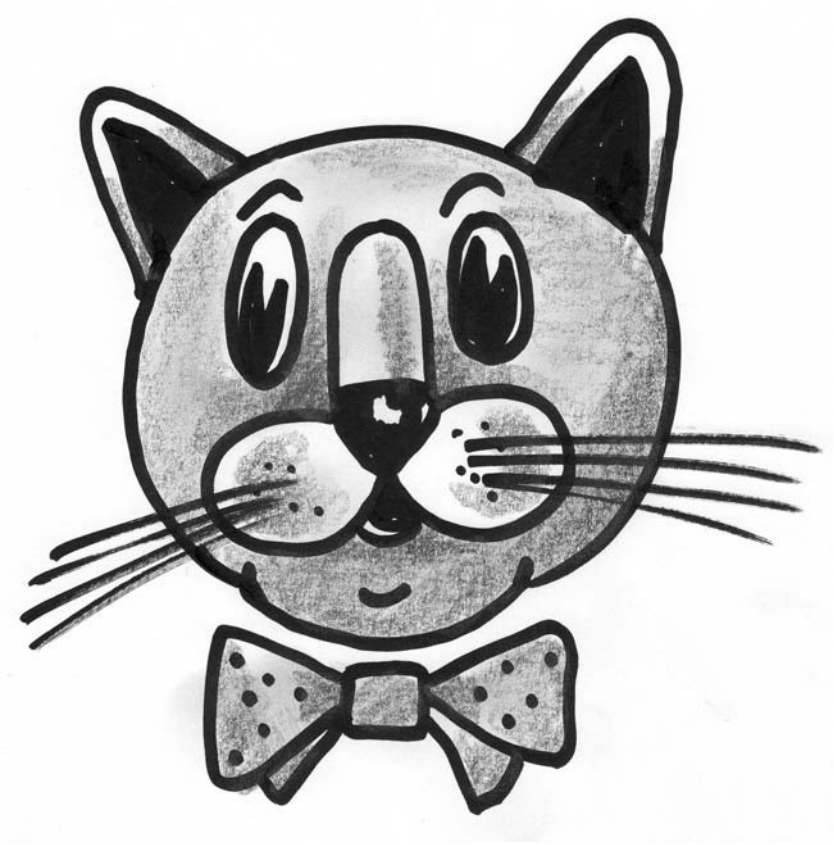

Într-o zi, în primăvară,
ieșind gospodaru-afară,
cu gând curat să vadă
ce mai este prin ogradă,
spre adânca lui uimire,
face o descoperire:
dă cu ochii, dintr-odată,
de-un brustur cu frunza lată,
cu una-ntinsă pe pământ
ca o piatră de mormânt,
toată găurită, scrisă
în limba paraclacisă.

Gospodarul înlemnește,
stă, se uită și citește:

„Aici, la umbra brusturelui,
Zac, din mila șoarecului,
rămășițe pământești,
care-au fost date la pești,
ale motanului Somnorilă,
plecat de la noi, cu silă,
în noaptea cea fără sfârșit,
de unde nimeni n-a venit.
Fie-i țărâna ușoară
cum e piatra de la moară!“

Gospodaru-ncremenit,
privește nedumerit,
dă din mâni, bolborosește,
iar se-apucă și citește;
să nu moară de mirare,
aduce, în fuga mare,
furci, hârlețe, târnăcoape
și începe să dezgroape,
găsind, la mică adâncime,
de vreo câteva centime,
un sicriu dintr-o opincă,
învelit într-o pelincă,
în el, coada motanului,
fala veșnică a lui;
deasupra, un schelet de pește
îl ține strâns ca-ntr-un clește.

– Somnorilă, Somnorilă,
cine să-ți plângă de milă:
singur ți-ai croit cărarea,
ți-au plăcut somnul, mâncarea;
mai devreme, mai târziu,
lenea duce la sicriu.
Poate că era mai bine
să fi ascultat de mine!
Tu, în loc să fi muncit,
ai mâncat și-ai trândăvit,
ți-a plăcut să spui minciuni
c-ai să faci prăpăd, minuni;
te-am crezut, m-am bucurat,
tot ce-ai vrut ai căpătat!
Cine-n lume nu iubește

pe cel harnic, ce muncește,
și cui, oare, nu-i e silă
de cel trândav, Somnorilă?
De acuma, dormi în pace,
dormi cât vrei și cât îți place,
pân' vor răsări din tine
scai, urzici și mărăcine!,
zise omul, cam mâhnit
de ceea ce a găsit,
așezând, iarăși, la loc
racla celui dobitoc.

Când să plece-n treaba lui,
iaca și fața morarului:

– Noroc bun, măi Ioane!
– Mulțumesc, bade Costane!
– Ce mai faci, ce mai lucrezi,
Nu vii de loc ca să mă vezi!,
îl luă la rost morarul,
venit să-mprumute carul.

Așezându-se, la sfat,
pe un trunchi de brad uscat,
bunul nostru de țăran
împinse vorba spre motan:
cum l-a strâns el de pe drumuri,
despre somn și alte fumuri,
despre șoareci, despre coadă,
cum au îndrăznit să-i roadă
și despre cele aflate
sub frunzele răsfirate.

– Uite-așa, bade Costan,
s-a-ntâmplat cu-al meu motan!

– Asta-i minune, Ioane,
pfiii, ce auzii, motane!
Ce motan, ce mâț mofluz!
Hai, deschide poarta mare,
ca să vină fiecare,
să vadă cum răsplătește
lenea pe cel ce o iubește.

Povestind despre minuni,
adevăruri, nu minciuni,
morarul începu și el
o minune tot la fel:

– Măi Ioane, cum îți spun,
am găsit, ascuns, și-un tun,
sulițe, frânghii și saci,
să bagi toată lumea-n draci!
Dacă nu-ți vine să crezi,
hai la moară, să le vezi!
De unde și până unde,
e taină, nu pot răspunde:
poate c-au venit să prade
niște hoți, niște prasade…
Și-ncă una să mai vezi,
să nu crezi că aiurez:
când ziua este senină
și la moară apa lină,
îți spun drept, pe adevăr,
se-arată-un broscoi cu păr!

Iese din iaz de-și usucă
purecii în coji de nucă.

Terminând asta de spus,
n-am mai stat cu ei, m-am dus
ca pasărea ce zboară,
tot în fugă, pân' la moară,
să văd dacă-ntr-adevăr
iese broscoiul cu păr.

Ce-au mai povestit nu știu,
iar cu snoave n-am să viu;
la țăran, am văzut șoareci,
pălăria roasă, cioareci,
capcane, puse în cel an,
dar nici urmă de motan.

La moară, rațe și rățoi,
o mulțime de broscoi;
nu umblu cu mâța-n sac,
ce-am văzut, spun, ce nu – tac!
Cioara-i cioară, cucu-i cuc,
nu vreau pe nimeni să duc;
cine spune că-i minciună,
treaba lui, poate să spună.

Eu o strig în gura mare,
să audă fiecare:
Cine trândăvește-n cloacă,
cu viața lui se joacă.
Cine umblă cu minciuna,
iese rău întotdeauna.

Cine-i harnic și muncește,
nu minte, nu trândăvește,
n-are neajunsuri, chin,
totul, toate-i merg din plin;
ca șoimul se înalță-n zbor,
Sus, deasupra tuturor!

Cuprins:

O carte pentru copii sau o istorie ieroglifică? 5

Partea I 11
Partea a II-a 27
Partea a III-a.....35
Partea a IV-a.....41
Partea a V-a 51
Partea a VI-a 57
Partea a VII-a.....67
Partea a VIII-a.....73
Partea a IX-a.....83
Partea a X-a 93